

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โรงเรียนแกนนำผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
4. การหาคุณภาพของเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนแกนนำผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสิงห์บุรี และโรงเรียนวัดพรหมสาคร จำนวน 237 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี, 2551)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากมีจำนวนประชากรที่แน่นอน (finite population) จึงสามารถกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยมีขั้นตอนของการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- 2.1 การหากกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ โดยคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของยามาเน่ (Yamane) กำหนดให้มีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับให้เกิดขึ้นเท่ากับ 0.05 หรือร้อยละ 5 (สุวรรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 34)

- 2.2 วิธีการสุ่มตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้สัดส่วน จากนั้นจึงทำการเลือกตัวอย่างผู้บริหารและครู โดยนำรายชื่อครูแต่ละโรงเรียนมาเรียงลำดับและให้ลำดับที่ ตามบัญชีการเลื่อนเงินเดือนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จากนั้นจึงสุ่มรายชื่อของครู โดยวิธีการจับฉลาก ตามจำนวนสัดส่วนของแต่ละโรงเรียน ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียน	ประชากร (N)	ตัวอย่าง (n)
สิงห์บุรี	181	113
วัดพรหมสาคร	56	36
รวม	237	149

ที่มา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี, 2551)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนแกนนำผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำนวน 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนสิงห์บุรี และโรงเรียนวัดพรหมสาคร จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ในการทำงาน และกลุ่มสาระการเรียนรู้

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนแกนนำผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดข้อความเพื่อให้ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา ภายใต้การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาตามกฎหมายกระทรวง พ.ศ. 2550 ทั้ง 4 ด้าน มีจำนวน 77 ข้อ ดังนี้

1. ด้านงานวิชาการ	จำนวน 16 ข้อ
2. ด้านงานงบประมาณ	จำนวน 21 ข้อ
3. ด้านงานบุคคล	จำนวน 19 ข้อ
4. ด้านงานบริหารทั่วไป	จำนวน 21 ข้อ

โดยลักษณะของแบบสอบถามทั้ง 77 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยมีการกำหนดคะแนนตามสเกล ดังนี้ (สุวรรีย์ ติริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 120)

5	หมายถึง	มีสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในระดับมาก
3	หมายถึง	มีสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในระดับปานกลาง

2	หมายถึง	มีสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพของเครื่องมือ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โรงเรียนแกนนำผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา โดยใช้ขอบข่ายตามแนวทางการกระจายอำนาจ ทั้ง 4 ด้าน คือด้านงานวิชาการ ด้านงานงบประมาณ ด้านงานบุคคล และด้านงานบริหารทั่วไป เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณา ตรวจสอบ แก้ไขสำนวน ภาษา เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหา ตลอดจนข้อเสนอนั้นอื่น ๆ ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้น
3. นำแบบสอบถามมาแก้ไขและปรับปรุงเพิ่มเติมอีกครั้ง ก่อนที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบสอบถาม ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเครื่องมือที่สร้าง และรับการพิจารณาขั้นต้นจากคณะกรรมการประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาภาคินพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างค่าตามตลอดจนภาษาที่ใช้ ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 จึงจะถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงในเนื้อหา จาก การหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60-1.00 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงในเนื้อหา สามารถนำไปใช้วัดได้ตามความมุ่งหมายของการวิจัย
3. การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงเนื้อหาและภาษา ตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำไปทดลองใช้ (try out) กับข้าราชการครูโรงเรียนแกนนำผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา คือโรงเรียนอินทร์บุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สิงห์บุรี และโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 จำนวนแห่งละ 15 คน รวม 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากการทดลองใช้ทุกฉบับมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.93

5. นำแบบสอบถามที่ได้ทดลองใช้แล้ว มาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แล้ว นำไปเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายและสมมติฐานในการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้พร้อม และจัดแยกแบบสอบถามตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้สุ่มไว้แล้ว เพื่อสะดวกในการเก็บข้อมูลและตรวจสอบ

2. ขอลงหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนพร้อมแบบสอบถาม เพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดได้ตามวิธีการของยามาเน่ ในเดือนมีนาคม 2552

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาในปลายเดือนมีนาคม 2552 มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของทั้งจำนวนแบบสอบถาม และข้อมูลในการกรอกแบบสอบถามของข้าราชการครูโรงเรียนแกนนำผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐานได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยวิธีแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โรงเรียนแกนนำผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี โดยใช้สถิติพื้นฐานคือ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความ

เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยระดับ
ค่าสภาพการปฏิบัติงาน ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 – 5.00 หมายความว่า มีสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู
ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.49 หมายความว่า มีสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู
ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายความว่า มีสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู
ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายความว่า มีสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู
ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.49 หมายความว่า มีสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู
ในระดับน้อยที่สุด

3. ทดสอบสมมติฐานของการวิจัย โดยใช้ค่าสถิติทดสอบที (t-test) และค่าสถิติทดสอบ
เอฟ (F-test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สถิติดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหากลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ
(stratified random sampling) โดยคำนวณหากลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของยามาเน (Yamane)
จากจำนวนประชากรทั้งหมด 237 คน กำหนดให้มีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และคลาดเคลื่อนของ
กลุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นเท่ากับ 0.05 หรือร้อยละ 5 (สุวริย์ ศิริโกภาภิรมย์, 2546, หน้า 34)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างประชากร

N = ขนาดจำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่สูงที่สุดที่ผู้วิจัยยอมรับได้

แทนค่า

$$n = \frac{237}{1 + (237)(0.05)^2}$$

$$n = 149$$

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา หรือลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรม โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหา 5 คน ให้แต่ละคนพิจารณาลงความเห็นและให้คะแนนดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่เป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

แล้วนำคะแนนมาแทนค่าในสูตร (สุวีย์ ศิริโกภาภิรมย์, 2546, หน้า 243)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาหรือลักษณะพฤติกรรมเป้าหมาย

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (สุวีย์ ศิริโกภาภิรมย์, 2546, หน้า 113)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อแบบสอบถาม

$\sum S_i^2$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

3. สถิติบรรยาย (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ชูศรี วงษ์รัตน์, 2544, หน้า 35)

3.1 ค่าร้อยละ (percentage)

$$\text{ร้อยละ} = \frac{f}{n} \times 100$$

โดยที่

f แทน ความถี่

n แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

3.2 คะแนนเฉลี่ย (mean)

3.2.1 ค่าเฉลี่ย (mean : \bar{X})

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ \bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
n	แทน	จำนวนตัวอย่าง

3.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ

S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\sum x^2$	แทน	ผลรวมคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
$(\sum x)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
n	แทน	จำนวนตัวอย่าง

4. สถิติอนุมาน (inferential statistics)

4.1 สถิติการทดสอบที (t-test) ที่ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ระหว่าง 2 กลุ่ม ชนิดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกัน โดยเปรียบเทียบสภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู โรงเรียนแกนนำผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา (สุวรรีย์ สิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 277-279)

การทดสอบโดยใช้ F =

ถ้า F ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติใช้สูตร 4.1.1

ถ้า F มีนัยสำคัญทางสถิติใช้สูตร 4.1.2

4.1.2 กรณีความแปรปรวนของประชากร 2 กลุ่ม เท่ากัน ใช้สูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{S_p \sqrt{\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}}}, \quad S_p^2 = \frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าเฉลี่ยที่ใช้พิจารณา การแจกแจงที (t-distribution)
	\bar{X}_1, \bar{X}_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ตามลำดับ
	S_p^2	แทน	ค่าความแปรปรวนร่วมของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
	s_1^2, s_2^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
	n_1, n_2	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 1 และกลุ่ม 2 ตามลำดับ
	df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ

4.1.2 กรณีความแปรปรวนของประชากร 2 กลุ่ม ไม่เท่ากัน ใช้สูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}} \quad df = \frac{\left[\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2} \right]^2}{\frac{\left(\frac{s_1^2}{n_1} \right)^2}{n_1 - 1} + \frac{\left(\frac{s_2^2}{n_2} \right)^2}{n_2 - 1}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าเฉลี่ยที่ใช้พิจารณา การแจกแจงที (t-distribution)
	\bar{X}_1, \bar{X}_2	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม 1 และกลุ่ม 2 ตามลำดับ
	s_1^2, s_2^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
	n_1, n_2	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มที่ 1 และกลุ่ม 2 ตามลำดับ
	df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ

4.2 วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) โดยการใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2547, หน้า 310)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ

F	แทน	ค่าสถิติในการพิจารณาการแจกแจงเอฟ (F-distribution)
MS_b	แทน	ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (mean square between group)
MS_w	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่ม (mean square within group)

4.3 สูตรการเปรียบเทียบเชิงซ้อน (multiple comparison) เพื่อการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ภายหลัง (post hoc test) โดยใช้สูตรของฟิชเชอร์ (Fisher's Least-Significant Difference : LSD) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545, หน้า 333)

$$LSD = t\left[\frac{\alpha}{2}, v\right] \sqrt{MSE\left(\frac{1}{n_i} + \frac{1}{n_j}\right)}$$

เมื่อ

$t\left[\frac{\alpha}{2}, v\right]$ แทน	ค่าจากตารางการแจกแจงที่ระดับนัยสำคัญ α และระดับขั้นเสรี v
v แทน	ระดับขั้นเสรีของความผันแปรภายในกลุ่มหรือความคลาดเคลื่อนของการทดลอง
MSE แทน	ค่าเฉลี่ยของผลรวมกำลังสองของความคลาดเคลื่อน
n_i, n_j แทน	ขนาดตัวอย่างของประชากรที่ i และ j ตามลำดับ